

Література

1. **Акініна Н.Л.** Особливості науково-методичного забезпечення освітніх процесів // Проблеми освіти. Вип.54. Спец-випуск 1. – К., 2008.
2. **Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі.** Навч. посібник / За ред. У.Гончаренка, П.Олійника. – К., 2003.
3. **Музыкальное образование в школе** / Под ред. Л.В.Школяр. – М., 2001.
4. **Педагогика: теории системы, технологии.** Учебник для студентов высших и средних учебных заведений / Под ред. С.А.Смирнова. – М., 2008.
5. **Печерська Е.П.** Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя музики, в процесі методичної підготовки // Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць №18. Спеціальний випуск: Мистецько-педагогічна освіта / Редкол.: В.К.Буряк та ін. – Ч.2. – Кривий Ріг, 2007.
6. **Присяжнюк Ю.С.** Модель розвитку методичної компетентності викладача гуманітарних предметів системи ППО // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць. Вип. 50. – Запоріжжя, 2008.

УДК 37.032:78

Герасимова К.В.

МІСЦЕ МУЗИКИ МАСОВИХ ЖАНРІВ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНИХ ПРІОРИТЕТІВ СУЧАСНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МУЗИКИ

В статтє раскрывається суцність и особенноти музики массовых жанров, их воспитательное воздействие на учащуюся молодежь.

Ключевые слова: массовая музыка, поп-, рок-, бит-музыка, джаз, эстетосфера, субкультура.

Трансформаційні зміни, що відбуваються у сучасному соціокультурному просторі, зумовили споживання широкого пласта музики масових жанрів, найпопулярнішого у молодіжному середовищі. Одним із найбільш складно організованих об'єктів у цій сфері є учні старших класів через відсутність у них стійкої системи критеріїв особистих інтересів.

Прогрес у даному напрямку музичного просвітництва може бути досягнутий не шляхом педагогічної «блокади» того чи іншого явища масової музичної культури, а через проникнення в його естетичну та художню сутність, розкриття перед учнями тих її сторін, які пов'язані зі справжнім мистецтвом. Іншими словами, боротьба проти музики масових жанрів повинна поступитися місцем виявленню в ній дійсно цінного, цікавого і високохудожнього. Разом з тим, у зв'язку з новим способом мислення, зміною духовних потреб, цілей життєдіяльності сьгоднішніх учнів ускладнюється процес формування у них ціннісних культурних орієнтацій. В результаті можна виділити такі загальні тенденції:

- поява нових дозвіллевих аксесуарів, скорочення організованої позаурочної музично-естетичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах;
- знищення традиційних форм і методів залучення учнів різних вікових категорій до музичної діяльності у позаурочний і позашкільний час;
- орієнтація більшості шкільних і позашкільних заходів на учнів початкової школи;
- вільний вибір форм свого дозвілля учнями-підлітками, які у більшості випадків зводиться до випадкових знайомств, захоплення певними художніми течіями, у тому числі й у сфері музики.
- відвідування підлітками комерційних розважальних закладів і заходів за межами школи, що часом приховується від дорослих, якщо вони ставляться негативно до неформального спілкування своїх підопічних;

- необізнаність більшості учителів з особливостями сучасної музики масових жанрів і можливостями її виховного впливу.

Ми вважаємо, що головну відповідальність у формуванні ціннісних культурних пріоритетів сучасної учнівської молоді в галузі музики повинна нести школа, яка має у своєму арсеналі обов'язкові уроки музики і позакласну музично-виховну роботу. Саме тут процес культурного розвитку учнів набуває послідовного, цілеспрямованого і творчого характеру, що позитивно впливає на позашкільні форми дозвілєвої діяльності вихованців.

Як справедливо відзначають дослідники цієї проблеми (А.Болгарський, Б.Брилін, В. Дряпіка, С. Катаєва, І. Клімук, Н.Кутова, Н.Маньківська, В.Петрушин О. Сапожник, М. Саркітов, Р. Тельчарова, Г.Шостак та ін.) значною популярністю серед учнів, особливо підліткового віку, користується сучасна естрадна музика, зокрема, поп-, рок-, джаз, електронні зразки і т. ін. Вона є важливим і специфічним засобом музичного пізнання, формування художнього світогляду, ціннісних орієнтацій особистості тільки за умов вмілого педагогічного керівництва музично-естетичною діяльністю учнів. Даний вид музичного мистецтва є засобом освоєння естетичної реальності, самовдосконалення, орієнтації підлітків у потоці сучасної музичної інформації, здійснюючи універсальний вплив на розвиток їхньої естетосфери. Тому *мета даної статті* – дати пізнавальну інформацію про жанри сучасної естрадної музики як реального фактору виховного впливу на учнівську молодь, особливо підлітків.

Процес формування вітчизняної музики масових жанрів має свою історію, специфічну мову, оригінальну семантичну систему, власний виконавський стиль. У період з 20-х по 80-і роки минулого століття вчені змушені були теоретично досліджувати цей розвинений феномен Заходу, незважаючи його існування в Україні. Молодіжна культура спостерігала за його розвитком не безпосередньо, а через фільтри тогочасної цензури. Усе це призвело до домінування критичного пафосу над науковим аналізом, термінологічної плутанини у визначенні понять «поп-музика», «біт-музика», «рок-музика» та ін.

Наприкінці 60-х - поч. 70-х років вперше зробив спробу дослідити музику масових жанрів як художнього явища А.Н.Сохор. Він запровадив у науковий обіг поняття «масова музика» і дав йому наукове обґрунтування. До масової музики вчений відносить: естрадні пісні, інструментальні оркестрові п'єси, біт-музику (від англ. "beat" – удар, ритм), яка у більшості випадків виконувалась вокально-інструментальними ансамблями (ВІА). «На цій музиці, - зазначав автор, - виховуються маси. Вона діє на їхню мораль, формує смаки, вона служить своєрідним способом спілкування між мільйонами людей, зближує і пов'язує їх [7, с.137]. У цій музиці невід'ємно один від одного існують оцінний та інформаційний компоненти.

Значної уваги приділив А.Сохор біт-музиці. Автор визначав її як масову музику для голосу та електрогітар з електронним підсиленням. До основних ознак «біта» вчений відносить простоту, відвертість емоцій, яскравість і сприйнятливості мелодичних поспівок, гіпнотичний вплив на свідомість остинатних, часто повторюваних ритм-формул, оглушливе звучання, що досягається за допомогою спеціальної апаратури, можливість індивідуальної та колективної імпровізації, відповідність особливостям молодіжної свідомості.

Дуже влучним є термін «музика масових жанрів», запропонований Н.А.Кутовою у дисертаційному дослідженні. За справедливим твердженням вченої, вживання терміну «легка» або «розважальна» неприйнятливим для таких жанрів як авторська пісня і рок. До музики масових жанрів автор відносить авторську пісню, естрадну, джаз та рок-музику [2, с.32].

Термін „сучасна естрадна поп-музика” виник як результат теоретичного аналізу наукової мистецтвознавчої і художньо-публіцистичної літератури та узагальнення існуючого музичного й освітянського досвіду. Понятійні уявлення про даний музичний пласт, виходячи з термінологічної розбіжності, характеризуються поліаспектністю класифікації смислових сфер. Так, термін „естрада” (від французького – *estrade*) – це вид мистецтва, який включає, так звані, малі форми драматичного і вокального мистецтва, музики, хореографії, цирку

тощо. Також цей термін визначає сценічний майданчик (постійний або тимчасовий) для концертних виступів артистів [8, с.21]. „*Естрадна*” – визначає спрямованість на конкретне побутування, попит у певної вікової категорії, широкий спектр споживання у слухачів. До основних жанрів естрадної музики належать: джаз, рок-музика, авторська пісня, традиційна естрадна пісня.

„*Популярна*” (*pop-*) – зрозуміло викладена, загальнодоступна, широковідома, тобто та, що користується загальним визнанням у конкретний історичний період незалежно від стилю, часу творення й обсягу глядацької (слухацької) аудиторії [8, с.21]. М.Саркітов дає поп-музиці наступне обґрунтування: «Аби стати популярною, такою яка подобається, поп-музика повинна виконувати дві взаємовиключні умови:

- бути схожою на вже модну музику – вона легко сприймається;
- бути новаторською, нестандартною, нести в собі елемент новизни, щоб відрізнятись від вже існуючої музики» [8, с.7].

Якщо поняття «популярна музика» характеризує будь-який її тип, популярний в масах, то поняття «поп-музика» - це визначення масової популярної музики, де акцент стоїть на слові «масова», під якою розуміють її тиражування та комерційні способи розповсюдження.

Одним із яскравих і особливих напрямів музичного мистецтва другої половини ХХ ст. є *рок-музика*. У його основі лежить, насамперед, рок-н-рол – енергійний танок-пісня, що наче втілює крилатий вислів джазових музикантів – «крутитись і обертатись». Його ніби божевільні ритми, формоване звучання саксофона і гітари були втіленням постіндустріальної Америки, а згодом і Європи.

Справжнім символом року став гурт «Бітлз» з його керівником і організатором, композитором і поетом Дж.Ленноном. Учасники цього колективу завдяки своїй музичній обдарованості створювали нестандартні пісні, перейняті реальною глибиною почуття. Пісні «Бітлз» насичені яскравими мелодіями, нагадуючи народну англійську і шотландську музику, а у деяких фрагментах джаз, стали атрибутом молодіжного життя другої половини ХХ століття.

Донині тривають суперечки про сутність рок-музики. Чи можна її віднести до мистецтва? Які її жанри, напрями? Яка роль у сучасній культурі? Зрозуміло, що в року немає особливої системи виразних засобів, які можна знайти у будь-якому іншому виді мистецтва. Важливішим є те, що рок дійсно яскраво і точно виражає протест молоді на соціальну несправедливість, особливий погляд на цей нестабільний і дуже незатишний світ. «Казаться или быть — вот в чем вопрос, который время перед нами ставит», — ці рядки з пісні гурту «Машина времени» могли б стати епіграфом до багатьох зразків рок-музики.

Найбільш точні критерії розмежування поп- і рок- музики дав, на наш погляд, естонський соціолог і музичний критик М.П.Майнерт. На його думку, якщо для рок-музики характерні соціальна актуальність, політична заостреність, спрямованість на реальні проблеми повсякденного буття, то специфіка шлягеру (поп-музики) – нав'язливе запам'ятовування, фонові невиваженість, швидке забування, спрямованість змісту на безконфліктні теми, у першу чергу – кохання (3, с.23). Він відмічає, що у рок-музиці не існує однотайності. Вона вбирає різноманітні модифікації молодіжних позицій – від глобального гуманізму до фізичної агресивності, від активного співпереживання до пасивного споглядання. Чудові органно-електронні звучання, інтимний звук гітари чи фортепіано, барвисті й виразні аранжування – усе це може сполучатись у виконанні рок-гуртів і ансамблів. Рок та поп музика провокує підлітка-слухача на яскравий відгук, на оцінку. У такій збудженій атмосфері формується система музичних переваг. Вона залежить від середовища, в якому формується особистість.

Найважливішим досягненням музики ХХ сторіччя став джаз, народжений на основі американської негритянської музики. *Джаз* — це манера колективної гри музикантів, в основі якої лежить імпровізація на задану тему. Такі джазові жанри як блюз, спірічуелс, а також танці кекуок, тустеп, фокстрот і регтайм увійшли в наш побут, органічно вплелися в

концертне життя, поєдналися з деякими жанрами «серйозної» музики. У другій половині ХХ ст. джаз значно оновив свої форми музикування й мови. Усе більшу роль в ньому почала відігравати імпровізація, майстерність виконавця. Виділяються такі напрями як «авангардний джаз» (модерн-джаз-квартет Дж.Льюїса), «ніяка хвиля» (Дж.Алмер), «прогресивний джаз» (С.Кентон), джазові оркестри і ансамблі (О.Лундстрем, Ю.Саульський, В.Ганелін, Д.Голошокін). Дедалі частіше використовуються теми із класичної музики — Вівальді, Баха, Вагнера, Шопена. Багато музикантів вважають, що ці новації руйнують джаз, оскільки спрямований на живий відгук аудиторії і на сферу побутового виконання.

Отже, тотальне захоплення підлітків музикою масових жанрів, яка нараховує безліч стилів і виконавців, є проявом молодіжної субкультури. За даними філософського словника «субкультура» - це система норм та цінностей, що вирізняє групу від більшості суспільства. Здійснення музично-естетичного виховання учнівської молоді засобами сучасної музики масових жанрів забезпечується організаційно-методичною системою, яка передбачає: цілеспрямоване теоретичне освоєння сутності, понять, історії розвитку даного музичного напрямку; формування емоційно-оцінного ставлення до творів музичного мистецтва та високохудожнього смаку; організацію художньо-творчої діяльності учнів основної та старшої школи.

Література

1. *Дрянiка В.І.* Розкриваючи світ джазу, рок - і поп-музики: Книга для вчителя. – К., 1997.
2. *Кутова Н.А.* Нравственное воспитание старших подростков средствами музыки массовых жанров (на мат-ле рок-музыки). Дис. На соиск. ... канд. пед. наук. – К., 1992.
3. *Майнерт М.П.* Рок-музыка: продолжение разговора //Музыкальная жизнь. -1987. - №11.
4. *Маньковская Н.Б.* Эстетика постмодернизма. – СПб., 2000.
5. *Откидач В.М.* Рок-музыка й світовий художній процес. – Х., 2005.
6. *Саркитов Н.Д.* Социальные функции рок-музыки в молодежной субкультуре. Автореф. Дис. ... канд. филос. наук. – М., 1987.
7. *Сохор А.Н.* Музыка как вид искусства // Вопросы социологии и эстетики музыки: В 3-х тт. – Л., 1981. Т.2.
8. *Фурсенко Т.Ф.* Молодіжна музична культура у вихованні особистості. – Ялта, 2006.

УДК 373.5.016:784.1

Кузнєцова О.В.

ТРАДИЦІЇ ХОРОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

В статье рассмотрены традиции хорового воспитания детей и юношества как фактора гуманизации образования, проанализированы основные направления их развития в современных условиях.

Ключевые слова: хоровое искусство, хоровое воспитание, культурна традиция, традиції хорового виховання дітей.

Перехід людства від одного суспільства – індустріального до іншого – постіндустріального супроводжується радикальними змінами у сфері освіти. Вчені переконані, що суттєве оновлення освітніх систем і педагогічних технологій у майбутньому буде пов'язано не тільки і не стільки з інформатизацією, скільки з різнобічним розгортанням **виховного простору** в соціальних відносинах та глобальною **естетизацією** педагогічного середовища (С.Горбенко, Л.Масол, І.Зязюн, О.Отич, Г.Падалка, О.Рудницька, О.Щолокова).